

GEPATIT A NING EPIDEMIOLOGIK NAZORATI

Matzarova G. S.

N. S. Saidkasimova

O. D. Ismailov

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Gepatit A ning epidemiologik nazorati uning oldini olish bo'yicha chora-tadbirlarning diqqatini, mazmunini, hajmini va vaqtini ta'minlaydi. Nazorat 3 qismdan iborat: axborot, diagnostika va boshqaruv. Barcha birlamchi ma'lumotlarni to'plash, uni baholash, qayta ishlash va tahlil qilish (epidemiologik diagnostika) epidemiologlar va SEO va ZHS muassasalarining boshqa mutaxassislari tomonidan operativ tartibda yoki retrospektiv epidemiologik tahlilni o'tkazish jarayonida amalga oshiriladi. Operatsion tahlil natijalari favqulodda vaziyatlarni boshqarish bo'yicha qarorlar qabul qilish uchun asos bo'ladi. Retrospektiv tahlil natijalari kasallanish prognozini aniqlash va uni kamaytirish bo'yicha istiqbolli maqsadli dasturlarni ishlab chiqish uchun ishlatiladi. Operatsion tahlilni o'tkazishda quyidagi ma'lumotlarni hisobga olish kerak: virusli hepatit bilan kasallangan barcha bemorlar va ayniqsa epidemiologik ahamiyatga ega bo'lgan ob'ektlarning kasal xodimlari to'g'risida olingan shoshilinch xabarlar to'g'risidagi kundalik ma'lumotlar; VGA uchun suv va oziq-ovqat mahsulotlarini sinovdan o'tkazish natijalari normasidan har bir sezilarli og'ish to'g'risida; Favqulodda vaziyatlar, ta'mirlash ishlari, nazorat qilinadigan ob'ektlarda texnologiya va sanitariya-epidemiya qarshi rejimning buzilishi holatlari, yangi epidemik ahamiyatga ega ob'ektlarni foydalanishga topshirish; amalga oshirilgan profilaktika chora-tadbirlarining sifati va ma'lum vaqt oralig'ida o'tkazilgan sanitariya-bakteriologik va sanitariya-virusologik tadqiqotlar natijalari to'g'risidagi ma'lumotlar (kolifaglar, enteroviruslar, HAV antijeni va boshqalarni aniqlash). Kasallik darajasining intensivligi va dinamikasini 3-7 kundan ortiq bo'lmagan chastotada, tegishli davrdagi hududga xos bo'lgan "nazorat" darajalari bilan va HAVga nisbatan qulay vaziyat sharoitida baholash kerak. Aholining alohida yosh va ijtimoiy guruhlarida kasallanish darajasi va dinamikasi, shuningdek, bolalar va zarur hollarda boshqa muassasalardagi o'choqlari tezkor baholanadi. Virusli hepatitning retrospektiv epidemiologik tahlili har bir yil davomida olingan ma'lumotlar, hududning, uning alohida qismlarining va o'ziga xos epidemiologik ahamiyatga ega ob'ektlarning sanitariya-gigiyena, demografik xususiyatlarini aks ettiruvchi barqaror xarakterdagi ma'lumotlar asosida amalga oshiriladi. Ushbu tahlil aniq sohalarda HAV namoyon bo'lishining asosiy qonuniyatlarini aniqlashga va ushbu xususiyatlarni tavsiflovchi uzoq muddatli ma'lumotlarga asoslanib, HAV bilan kasallanishni kamaytirishga qaratilgan kompleks dasturlarni ishlab chiqishga qaratilgan. Tahlil davomida virusli hepatit A ning o'ziga xos diagnostika sifati, xavf zonalarini aniqlagan holda xizmat ko'rsatiladigan hududda va ayniqsa uning alohida bo'limlarida umuman epidemiya

jarayonining intensivligi baholanadi. So'nggi 15-20 yil ichida kasallanishning uzoq muddatli dinamikasi tahlili o'tkaziladi va uning tendentsiyalari aniqlanadi. Aholining individual yoshi, ijtimoiy, kasbiy guruhlari va alohida guruhlar o'rtasida kasallanish va kasallanishning oylik dinamikasi baholanadi, xavf guruhlari va guruhlari aniqlanadi. Profilaktik (ichimlik suvi sifati, kuzatuv joylarida sanitariya va epidemiyaga qarshi rejim, o'ziga xos profilaktika va boshqalar) va epidemiyaga qarshi chora-tadbirlarning sifati va samaradorligi (bemorni aniqlashning to'liqligi va o'z vaqtidaligi, o'ziga xos diagnostika sifati, HAVning ro'yhatga olingan anikterik shakllarining nisbati, kasalxonaga yotqizishning to'liqligi, oilalar va guruhlarda kasalxonaga yotqizish) tahlil qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Khamzaeva, N. T., & Saidkasimova, N. S. (2023). The effectiveness of a new food substance-a hard gelatin capsule-«vizion junior» is being studied in children who have recovered from the coronavirus. *World Bulletin of Public Health*, 20, 41-45.
2. Mirtazayev, O. M., Briko, N. I., Matnazarova, G. S., Saidkasimova, N. S., Toshboev, B. Y., & Khamzaeva, N. T. (2020). SCIENTIFIC, METHODOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL BASES OF MANAGEMENT OF THE EPIDEMIC PROCESS IN CASE OF SALMONELLOUS INFECTION IN UZBEKISTAN. *Central Asian Journal of Pediatrics*, 2020(3), 5-14.
3. Saidkasimova, N. S., Mirtazayev, O. M., Matnazarova, G. S., Toshbaev, B. Y., & Khatamov, A. H. (2021). Epidemiological and Epizootological Characteristics of Salmonellosis and Improvement of Their Epidemiological Control. *JournalNX*, 610-618.
4. Saidkasimova, N. S., Matnazarova, G. S., & Mirtazayev, O. M. (2018). Some epidemiological patterns of salmonellosis in Uzbekistan. *Biology and Medical problems*, 4, 95-96.
5. Tajibayeva, D. A., Saidkasimova, N. S., & Xamzayeva, N. T. (2025). O 'tkir yuqumli ichak infeksiyalari epidemiologik xususiyatlari va ularning epidemiologik nazoratini takomillashtirish (qoraqolpog 'iston respublikasi misolida).
6. Saidkasimova, N. S., & Mirtazayev, O. M. (2020). Epidemic Process of Salmonellosis in Tashkent. *Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology*, 14(4).
7. Миртазаев, О. М., Саидкасимова, Н. С., Матназарова, Г. С., & Хатамов, А. (2022). характеристика проявления эпидемического процесса сальмонеллёза. *Results of National Scientific Research International Journal*, 1(2), 18-31.
8. Миртазаев, О. М., Матназарова, Г. С., & Магзумов, Х. Б. (2023). ЗООНОЗНЫЙ САЛЬМОНЕЛЛЁЗ-БОЛЕЗНЬ ЦИВИЛИЗАЦИИ. «МИКРОБИОЛОГИЯНИНГ ДОЛЗАРЬ МУАММОЛАРИ» МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНИ, 132.

9. Sattarova, N. A., Mirtazaev, O. M., & Saidkasimova, N. S. (2009). Modern problems of epidemiological process of Salmonellosis in Uzbekistan. Вестник Санкт-Петербургской государственной медицинской академии им. ИИ Мечникова, (2), 193-194.
10. Khamzaeva, N., Matnazarova, G., & Saidkasimova, N. (2024). CORONAVIRUS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN DURING 2020-2024 RETROSPECTIVE EPIDEMIOLOGICAL ANALYSIS OF THE DISEASE (TASHKENT CITY AS AN EXAMPLE). Collection of scientific papers «SCIENTIA», (October 25, 2024; Antwerp, Belgium), 258-260.
11. Mirtazayev, O. M., & Saidkasimova, N. S. (2016). Modern aspects of the epidemiology of salmonellosis in the Republic of Uzbekistan. Infection, Immunity, Pharmacology, (7), 103-106.
12. Mirtazayev, O. M., Briko, N. I., Matnazarova, G. S., & Saidkasimova, N. S. (2019). Scientific, methodological and organizational bases of management of the epidemic process in case of salmonellosis infection in Uzbekistan. Central Asian Journal of Medicine, 4, 72-80.
13. Саттарова, Н. А., Миртазаев, О. М., Камилов, Д. Ю., Аглиулина, С., & Якубова, Ф. (2011). Характеристика эпидемического процесса сальмонеллезов в г. Ташкенте. Ташкент. Вестник ТМА, 2, 102-104.
14. Абдугопуров, Э., Саидкасимова, Н., & Мавлянов, Д. (2025). Сел ва сув тошқинлари натижасида юзага келувчи эпидемиологик вазиятларда юқумли касалликларнинг аҳоли орасида тарқалишини олдини олиш. Наука и инновации в интересах национального и глобального развития, 1(1), 68-79.
15. Саидкасимова, Н. С., Миртазаев, О. М., & Миртазаева, Н. А. (2020). Социальные факторы, влияющие на заболеваемость сальмонеллезом в Узбекистане. In Школа эпидемиологов: теоретические и прикладные аспекты эпидемиологии (pp. 63-65).
16. Хамзаева, Н. Т., Матназарова, Г. С., Саидкасимова, Н. С., & Абдукаххарова, М. Ф. (2024). ТОШКЕНТ ШАҲРИДА 2020-2023 ЙИЛЛАР МОБАЙНИДА КОРОНАВИРУС COVID-19 ИНФЕКЦИЯСИ БИЛАН КАСАЛЛАНИШНИНГ РЕТРОСПЕКТИВ ЭПИДЕМИОЛОГИК ТАҲЛИЛИ.
17. Matnazarova, G. S., Xamzaeva, N. T., Saidkasimova, N. S., Kurbaniyazova, M. O., & Madenbayeva, G. I. (2024). TOSHKENT SHAHRIDA 5-11 YOShDAGI BOLALARDA COVID-19 INFEKSIYASINING OLDINI OLISHDA BNT162B2 (Pfizer–BioNTech) VAKSINASINING SAMARADORLIGI.
18. Саидкасимова, Н. С., Матназарова, Г. С., Хамзаева, Н. Т., & Жуманиязова, М. К. (2024). ПРОЯВЛЕНИЕ ЭПИДЕМИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА САЛЬМОНЕЛЛЕЗНОЙ ИНФЕКЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ.
19. Кенжаева, М. А., Матназарова, Г. С., Саидкасимова, Н. С., & НТ, Х. (2024). Оценка современных эпидемиологических особенностей шигеллёза.

20. Gulbaxor, M., & Nargiza, S. (2024). EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE INCIDENCE OF SHIGELLOSIS IN THE CITY OF TASHKENT. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1(2), 65-71.